

UDVARDY ZOLTÁN: HITLER ÉS SZTÁLIN MITIKUS EMBERE

JEZSÓ Ákos, *Vörös Mágus,*

Zimber-könyvek, 2019

„Ha pokolra jutsz, legmélyére térj: /az már a menny. Mert minden körbe ér” – Weöres Sándor igéző sorai illenének ajánlásként a Vörös Mágus, Wolf Messing történetéhez.

A magyar olvasó most találkozik először e névvel, melyről épp úgy hallgat, e különös életutat egy-két mondatos szócikkkel „átugorván” a nagy, angol nyelvű netes enciklopédia, mint ahogy némán, 12 évig sírkő nélkül őrizte porhüvelyét a híres moszkvai Vosztrjakovszkoje déli, zsidó temetője. De hát ki ez a Messing? Miért érdekes nekünk? Nos, ha annyit mondunk, hogy rettegte igéző szempárját Hitler, képességeit különös célokra fordította Sztálin, s e férfúnak köze lehetett a kubai rakétaválság megoldásához, arra azért néhányan már fölkapják a fejüket.

Különös, hogy amit tudunk erről a mitikus emberről, már az is egyfajta átmenet, egyensúlyozás azon a pengeélen, melyet valóságként nevez a halandó.

Messing 1899-ben született a Varsó alatti Góra Kalwaria településen. A tisztesszegénységben élő, hithű zsidó család gyermeke igen hamar tanújelét adta különös képességeinek. Mindössze tíz esztendősen megszökött hazulról, s az akkor a cári birodalomhoz tartozó területről Berlinbe tartó vonaton egy lehullott papírcetlit a földről felvéve odaadott a kalauznak: a jegyem! A fiú erősen koncentrált, hogy átvigye rá akaratát – s a jegyellenőr elfogadta a papírdarabot. Fiatalemberként a harmincas években, a nemzetiszocialista Berlinben már ünnepelt parafenomén volt. Megjósolta például az előadására betérő Adolf Hitlernek, hogy kancellár lesz belőle.

Mene, tekel, ufarszin – ha már Krisztus kálváriája adta a nevet szülőfalujának, Messing is gondoskodott róla, hogy ő legyen az „írás a falon”. Az egyik fellépésén, már a háború alatt, egy frissen bezupált katona-ifjú édesanyjának kérdésére elmondta, hogy a németek hadi vállalkozása borzalmas véget fog érni, a bevonult ifjak elpusztulnak, Berlin lángokba borul. A közönség soraiban sokan zokogni kezdtek, s a nemzetiszocialista rezsim rendfenntartó erői már a helyszínen őrizetbe vették – *volna* az ügyesen lelépő Messinget.

A háborús ellenfélnél menedéket találó „látó” ezután Moszkvában kötött ki két grúz férfiú, Lavrentyij Pavlovics Berija és Joszif Visszarionovics Dzsugasvili (avagy Sztálin) házi mágusaként. Legkülönösebb mutatványa az volt, hogy túlélte sáttáni gazdáit. Képességeit – mondják –, még Szergej Hruscsov is igénybe vette, mikor kitört a kubai válság. A hetvenes években bekövetkezett haláláig parafenoménként tartott előadásokat Moszkvában. Egy magyar újságíró beszámolt később arról, hogy moszkvai egyetemistaként részt vett Messing estjén, sőt többször is találkozott vele.

Mivel ez csak szűk, dióhéjban elmondott része a mágus élettörtének, azt gondolhatnánk, hogy a jó mesélőkével rendelkező, gyermekregényeket és nagy lélegzetű történelmi regényt is publikáló Jezsó Ákosnak nincs más dolga, mint hogy hüen kövesse a Mágus lenyűgöző élettörténetét. Csakhogy a műben nem ez történik.

Messing története a szerző számára nem a kényelmes nyersanyag, hanem az a kapaszkodó, amelynek mentén alászáll a „rövid”, ám kegyetlen 20. század embert próbáló poklába. A másik nagyregényének, a *Megyek túlra* lapjain már megbizonyosodhattunk szerzőnk hadi cselekményeket, csatákat szuggesztíven megjelenítő képességeiről. A háborús hadszínterek izgalmas leírása, a katonák látószögéből ábrázolt összecsapások ezúttal is a mű erősségei közé tartoznak. Megismerjük az orosz, a német és az amerikai katonák s hadvezérek megannyi nyűgét és nagyságát – vagy éppen a komoly döntéseket befolyásoló kisszerűségeit is.

Mindezt egy orosz vagy akár egy német szerző is megírhatta volna. Csakhogy az egyik munkájába fiktív magyar „őskölteményt” betoldó Jezsó itt is érvényesíti egyedi látásmódját. Talán elárulhatjuk, a számos hű történeti szál ellenére a legkevesbé sem valami háborús dokumentumregényt tart a kezében az olvasó. Messing valós története csak magja a regénynek; a köré fonódó misztikus szál – ha már egy mágus titkairól beszélünk – számos magyar vonatkozást is tartalmaz. Felbukkan a legendás Bendegúz, s a Szent Korona is szerepet játszik a regény e szférájában. A szerző ugyanis nem csak a népek, nemzetek élet-halál-harcát, de az egyes népek üdv-tanát, legendáriumát is szerepelteti. Látjuk a germán mitológiában susogó Ygg-drasil kőrifát, a kezünkben érezzük Longinus lándzsáját; mosolyoghatunk a grúzok különös meséin.

A legendai elemekből táplálkozó történetnek jót tesz a kiadó merész vállalkozása, hogy a „felnőtt” könyvet az egyes fejezeteket itt-ott lezáró kis grafikákkal, máshol – egy-egy nagyobb szövegrész elején – tetszetős ábrákkal illusztrálta. Elfeladtunk, s félünk gyerekeknek, tehát szabadnak és kreatívnak lenni, és csodálkozva érzékeljük, hogy bizony a kis ábrák szórakoztatnak, a mitikus képek gyönyörködtetnek.

Kiülte belőlünk a Játékot az ostobák komolyságát erőltető 20. század.

Az ember-léten túli mélybe való ereszkedéshez – mint az ezoterizmusra szintén hajló Hamvas Béla hőse a *Karneválban* – Messing is túlvilági kísérőt választ. Dante óta ez így van rendjén az európai irodalomban; s míg Hamvas Bormestere „Keresztes” Szent Jánost hívja meg, Jezsó főszereplője Szent András apostolhoz szegődik. Nem véletlenszerűen: András volt az, aki átlépte a Dunát, s térítette a szkítákat, e titokzatos nép fiait is. Eljutott Örményországba, mely a világ legelső keresztény állama lett később. Mert tudjuk, az örmények földje Grúziával határos, ahonnan egy ortodox keresztény családból származott a kicsapongó, véres kezű Berija s a pályáját papnövédeként kezdő, tízmilliókat lemészároltató Dzsugasvili.

Körbe értünk hát – gondolná az olvasó, pedig dehogyan. András apostol többet tudhatott eleinkről, mint gondolnánk. Mert ki tudja, merre jártak őseink a honfoglalás előtt vagy nyolcszáz esztendővel?

Az apostollal s vendégével megleshetjük hát nemzetünk legendás alakjainak beszédét, tanácskozását. Megmosolyoghatnánk – hogy jön az Íráshoz, a bibliai idők nagyjaihoz a sok nép közül éppen a mi legendavilágunk? De legalább ennyire a for-

dította is érvényes: mit sem tudunk a szkíták és a mi eleink kapcsolatáról. S ha már legendai elemeket használunk, illő saját hagyományainkhoz fordulni.

A nemzeti mítosz e kötetben való, merész szerepeltetése mellett más szférái, burkai is felfedezhetők Jezsó regényének. „Láttam a keresztények Szűz Máriáját, aki trónszékén ült, és német, illetve orosz katonaruhás ördögök letaszították trónjáról. Ez a trónfosztás a Sátán műve. De ki a küldötte? Ki az, akit Szűz Mária trónszékébe szán? Ki az Antikrisztus? Hitler? Sztálin? Vagy valaki más, aki eddig még nem lépett fel a történelem színpadára?”

A regény cselekménye ahhoz a korhoz kötődik, amikor német és az orosz diktatúra egyaránt hadat üzent a civilizációnak, üldözte a kereszténységet s a polgári berendezkedést. A százmillió áldozatot követelő parancsuralmi rendszerek korában az emberiség azon része, mely e zsarnoki rendszerek befolyási övezeteiben élt, nyilván úgy érezhette, hogy valami mitikus erő nyert hatalmat, borította fel a világ rendjét. A szerző elővetíti azt a megcsalottságot, ami épp úgy követte a kommunista diktatúrák összeomlását, mint a második világháború befejezését. Hiszen mindkét történelmi fordulat után kontinensnyi tömegek reménykedtek, így vagy úgy, de a történelem jobbra fordulásában, s abban, hogy a nyomasztó idők végére pontot tehetünk.

Harminc éve még egy olyan, befolyásos gondolkodó is akadt, aki egyenesen a történelem végét delírált, kinyilatkoztatván, hogy immár minden rossznak vége szakadt. A történések viszont rendszerint felülírják e jámbor vagy éppen bornírt próféciaikat. Wolf Messing a könyv lapjain így fogalmaz: „Én azt sem tudom, hogy ki az a hamis próféta, aki az Antikrisztus eljövételét előkészíti. Csak azt látom, hogy kevesek, nagyon kevesek rákényszerítik a többségre a saját akarataikat, és a többség semmit nem mer ez ellen tenni.” Megérkeztünk modern korunkba.

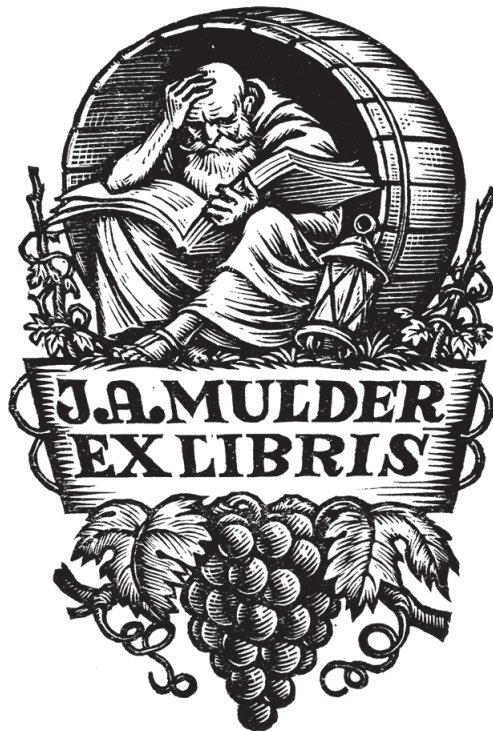
Azt tehát, hogy a jelenről, a jelennek is szól ez a munka, megerősíti a mottóként felhasznált idézet, mely „Római Péter” uralmát jelzi előre, Szent Malakiástól. Az íróroszági Armagh 12. században élt püspöke máig híres prófeciáiról, s az itt idézett sorok egy korunkban népszerű, szellemes értelmezés szerint a jelenleg regnáló Ferenc pápára utalnak. Ekkor „a Hét Domb Városa” elpusztul – írja Malakiás, és az a tény, hogy a mi korunkban többen is megpróbálják ezt a jelenlegi időszakra vonatkoztatni, megdöbbentő erővel jelzi, milyen erővel keresi korunk embere a jeleket, az utat mutató Igét.

Nem a véletlen műve tehát, hogy Jezsó a kötet első lapjain a két legerősebb ellenpólust: Jézust és Arimánt (népszerűbb írásmódja szerint: Ahrimán – *a szerk.*) ütközteti egy fergeteges dialógusban. A Megváltó már túl van pusztába vonulásának negyvenedik napján, amikor felbukkan mellette luciferi ellenpólusa, aki a hideg racionalitást képviselő ördögi erő a keresztény ezotériában. Ő azon mesterkedik, hogy az ember csak az anyagi természetű, racionális dolgokat fogadja el valóságként. Lehet-e plasztikusabban ábrázolni korunk nagy kísértését?

Az emberlélekért alakoskodó ördögök s a jövőnket, jelenünket látó szentek

mellett mégis az *esendő ember ábrázolása* a legsikerültebb Jezsó munkájában. Ahogy a nagy Mágus eljut Varsóba, szülei sírjához. Ahogy a szerelem alázatosan kinyílik Messing és leendő felesége, Aida között. S hogy ne hajoljon le a szöveg a szentimentalizmus ragacsáig, időnként kitűnő ellenpontozással szemlélhetjük a hóhérok magánéletét: Sztálin hatalmas magánparkjában mókusait eteti, akinek ifjúkori versét elszavalja a Vezérhez törleszkedő Berija. (A Sztálin-vers fordítóját, Jónait érdemes lett volna lábjegyzetelni, ritka irodalmi csemege ez magyarul.) Az a gátlástalan tömeggyilkos, nőket elrabló és megbecstelenítő, újabb feltételezések szerint néha még meg is gyilkoló és áldozatait földbe ásó Berija szavalja a Vezér versét, aki lelkesen tapsol Messing esküvőjén, s akit később a kommunista hatalom minden további nélkül eltesz láb alól.

Különös, de ez a mű is arról szól, amiről a *Megyek túlra*, a szerző nagyszabású történelmi regénye. Azaz: miképpen kerültek egész országok, kis és óriás nemzetek egyaránt üllő s verő közé. A történelem malomkövei között pedig a 20. századi ember őrlődött.

NICO BULDER: *Ex J. A. Mulder*